

Informácie pre prevádzkovateľov potravinárskych podnikov ohľadne požiadaviek vyplývajúcich z nariadenia rady 1099/2009/ES o ochrane zvierat počas usmrcovania.

Dňom 01.01.2013 nadobudne účinnosť Nariadenia Rady 1099/2009/ES o ochrane zvierat počas usmrcovania (ďalej len „nariadenie rady“). Tým sa zruší pôvodné **nariadenie vlády SR č. 315/2003 Z. z.**, ktorým sa ustanovujú požiadavky na ochranu zvierat v čase ich zabíjania alebo usmrcovania (ďalej len „nariadenie vlády SR č. 315/2003 Z. z.“) v Slovenskej republike. Nariadením vlády SR č. 315/2003 Z. z. bola do nášho právneho systému transponovaná **Smernica Rady 93/119/EHS** o ochrane zvierat počas porážky alebo ich usmrcovania (ďalej len „Smernica“), ktorá nebola od svojho prijatia podstatne zmenená alebo doplnená. Medzi členskými štátmi (ďalej len „ČŠ“) únie vznikali veľké nezrovnalosti pri vykonávaní Smernice, boli rôzne dodržiavané dobré životné podmienky zvierat, čím sa aj menilo ovplyvnenie konkurencieschopnosti medzi prevádzkovateľmi bitúnkov. Z týchto dôvodov bolo dňa **24.09.2009** vydané Nariadenie Rady ES **1099/2009**, ktoré nadobúda účinnosť **01.01.2013**.

V Slovenskej republike máme platné predpisy na ochranu zvierat ustanovené v § 22 zákona č. 39/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov, v ktorých sa ustanovujú požiadavky na dodržiavanie ochrany zvierat vo všeobecnej rovine a upravujú sa právomoci pre príslušný orgán pri výkone kontrol a všetky požiadavky, ktoré je možné týmto zákonom od prevádzkovateľov vyžadovať.

- Dobré podmienky zvierat sú v Spoločenstve uznávanou hodnotou, ktoré sú zakotvené v protokole o ochrane a dobrých životných podmienkach zvierat
- Ochrana zvierat v čase zabíjania je verejný záujem, je ovplyvňovaný postoj spotrebiteľa voči poľnohospodárskym výrobkom
- Ochranou zvierat v čase zabíjania sa zvyšuje kvalita mäsa a zlepšuje sa okrem iného bezpečnosť práce ľudí pracujúcich na bitúnku

To sú dôvody, ktoré viedli ku vzniku nového nariadenia rady, ktoré sa však neuplatňuje vo všetkých oblastiach, v ktorých sa zvieratá zabíjajú, alebo usmrcujú.

Nariadenie rady sa neuplatňuje pri usmrcovaní zvierat:

- Počas schválených pokusov vykonávaných za použitia zvierat
- Počas poľovníckych činností alebo rekreačného rybolovu
- Kultúrnych alebo športových podujatí
- **HYDINY, KRÁLIKOV a ZAJACOV, ktoré sú zabitú mimo bitúnku ich vlastníkom na jeho súkromnú domácu potrebu**

Pre účely tohto nariadenia sú dôležité pojmy ako :

- **Zviera:** je to každý stavovec okrem plazov a obojživelníkov
- **Súvisiace úkony :** zaobchádzanie so zvieratami, ustajnenie, znehybnenie, omráčenie, vykrcenie, úkony vykonávajúce sa v kontexte a na mieste kde sa majú zvieratá usmrtiť

- **Bitúnok:** akákoľvek prevádzkareň používaná na zabíjanie suchozemských zvierat, ktorá patrí do rozsahu pôsobnosti nariadenia (ES) č. 853/2004

V nariadení rady sa prihliada na problematiku dobrých životných podmienok zvierat, má nové požiadavky aj na výstavbu, usporiadanie a používanie vybavenia bitúnku, ktoré sú ustanovené v prílohe č. II nariadenia rady. NOVINKOU JE, že sa budú bitúnky schvaľovať aj z pohľadu dobrých životných podmienok. To znamená, že prevádzkovateľ bitúnku bude povinný pri žiadosti o schválenie bitúnku podať žiadosť príslušnému orgánu aj podľa požiadaviek ustanovených ods. 2 článku 14 nariadenia rady. V žiadosti sa bude uvádzať:

- Maximálny počet zabíjaných zvierat za hodinu pre každú linku
- Kategórie zvierat a hmotnosť, pre ktoré sa môžu použiť dostupné omračovacie a znehybňovacie zariadenia
- Maximálna kapacita každého priestoru na ustajnenie

Príslušný orgán bude posudzovať výstavbu, usporiadanie a vybavenie z pohľadu dobrých životných podmienok zvierat tzn. kapacitu ustajnenia zvierat, zabezpečovanie podstielky, krmiva pre ustajnené zvieratá, vykladacie rampy, preháňacie chodby, znehybňovacie zariadenia, omračovacie zariadenia, funkčnosť a prístupnosť k náhradnému omračovaciemu zariadeniu.

Prevádzkovatelia budú povinní zabezpečiť dodržiavanie prevádzkových pravidiel pre bitúnky ustanovených v prílohe č. III nariadenia rady.

Prevádzkovatelia musia prijať opatrenia na zabezpečenie aby zvieratá:

- Mali fyzickú pohodu, boli držané v čistote, v primeraných klimatických podmienkach
- Boli chránené pred zrazením (protišmykové, neporušené podlahy, ohradenie ustajňovacích priestorov bez výčnelkov spôsobujúcich fyzické poranenie zvierat),
- Umiestňovali sa a zaobchádzalo sa s nimi s ohľadom na ich psychické a fyziologické potreby (dostatok miesta pre zvieratá na ich postavenie sa, ľahnutie, otočenie sa čistenie v tom istom čase, rohatý dobytok sa umiestňuje iba s rohatým dobytkom, zvieratá nie sú nútené vystupovať z auta proti stene, po šmykľavej rampe s veľkým sklonom, preháňať ich proti svetlu, resp. proti mlákam vody na podlahe, iritujúcim farbám)
- Nepreukazovali známky bolesti a strachu
- Netrpeli tým, že nemajú dostatočný prísun krmiva a vody

Omračovanie:

Zabíjanie spôsobuje zvieratám bolesť, z toho dôvodu je potrebné zvieratá omračovať, dosiahnuť u nich stav straty vedomia a citlivosti buď pred zabíjaním alebo počas neho. Omračovanie sa môže vykonávať iba metódami, ktoré sú ustanovené v prílohe č. I. tohto nariadenia. V prípade „jednoduchého omráčenia“ musí, čo najrýchlejšie nasledovať postup, ktorý spôsobí u zvierat smrť. Môže sa po omráčení zvierat za účelom dosiahnutia ich usmrtenia použiť metóda: vykrvenie, poškodenie mozgu „pithing“, usmrtenie elektrickým prúdom alebo dlhotrvajúca anoxia.

Prevádzkovateľ určí *osobu zodpovednú za omračovanie*, ktorá bude vykonávať pravidelné kontroly stavu bezvedomia, ktorý musí byť medzi koncom procesu omračovania a smrťou.

Omráčené zvierá nesmie preukazovať žiadne známky vedomia. Strata vedomia sa môže kontrolovať napr. stratou korneálneho reflexu, stratou patelárneho reflexu, kontrolou straty rytmického dýchania. Stav bezvedomia sa prejavuje stratou prirodzeného postoja v stojí, stratou bdlosti, nevykazovania žiadnych emócií (strach, rozrušenie). Zvierá je necitlivé keď nevykazuje žiadne reflexy na podnety ako zvuk, pach, svetlo, fyzický kontakt. Niektoré metódy omračovania nemusia viesť k strate vedomia preto bude potrebné doplniť metódu inými technikami, aby usmrcovanie zvierat bolo pre zvieratá bezbolestné.

Meranie straty vedomia a citlivosti sa musí vykonávať podľa schválených vedeckých metód. Kontroly účinnosti omračovania sa budú vykonávať na dostatočne reprezentatívnej vzorke zvierat. Frekvencia kontrol bude stanovená s ohľadom na výsledky z predchádzajúcich kontrol účinnosti omráčenia. Tzn., ak účinnosť omráčenia je v poriadku, nebude musieť byť frekvencia jej kontroly každú hodinu ale napr. každé 2 hodiny. Naopak, ak výsledok kontroly účinnosti ukáže, že zvierá nie je dostatočne omráčené, osoba zodpovedná za omračovanie okamžite prijme primerané nápravné opatrenia, ktoré sú ustanovené v štandardných pracovných postupoch (ďalej len „ŠPP“). Na účely kontroly účinnosti omračovania sa použijú j postupy uvedené v príručke osvedčených postupov podľa čl. 13 nariadenia rady.

Každý prevádzkovateľ zabezpečí kontrolu svojich postupov omračovania. Bude povinný pravidelne posudzovať výsledky omračovania na reprezentatívnej vzorke (homogénna skupina, použité vybavenie + personál). Uplatňovanie konkrétnych kľúčových parametrov pri omračovaní navodí spoľahlivé neodvratné usmrcenie.

- EU Komisia bude pokračovať v skúmaní postupného upúšťania od používania oxidu uhličitého na omračovanie ošípaných
- EU bude sledovať trend upúšťania od metódy omračovania hydiny vo vodnom kúpeli
- Komisia má pripraviť správu o rôznych metódach omračovania hydiny napr. viacnásobné omračovanie vo vodnom kúpeli.

Nutnosť vykonávať monitorovanie prostredníctvom ukazovateľov – novinka

Štandardné pracovné postupy

Prevádzkovateľ zabezpečí vypracovanie štandardných pracovných postupov, na základe ktorých sa v podnikoch bude vykonávať usmrcovanie a všetky súvisiace úkony. Budú hlavne slúžiť na riešenie rizikových situácií. ŠPP budú vypracované a uplatňované za účelom správneho výkonu usmrcovania a súvisiacich úkonov podľa čl. 3 ods. 1. V ŠPP sa ohľadne omračovania musia zohľadniť informácie o:

1. Odporúčaniami od výrobcov omračovacích zariadení, ktoré sa používajú na bitúnku. Prevádzkovateľ musí mať prehľad o odporúčaných parametroch, ktoré sa nastavujú pre určené druhy a kategórie zvierat v rámci omračovania, zároveň musí zariadeniu poskytovať predpísanú údržbu poprípade kalibráciu. (úkony údržby, kalibrácie budú zaznamenávané a na požiadanie predkladané príslušnému orgánu)

2. Kľúčových parametroch ustanovených v prílohe č. I tohto nariadenia rady, ktorými sa zabezpečí účinnosť príslušnej omračovacej metódy určenej pre určitý druh zvierat
3. Opatreniach, ktoré sa musia prijať, ak sa na základe kontroly zistí, že nie je omračovanie zvierat účinné

ŠPP obsahujú – mená zodpovedných osôb, spôsob fungovania bitúnku, technológie, zavedené systémy, merateľné kritériá, postupy monitorovania (musia byť pripravené návody na prácu, na fungovanie časti bitúnku od prijatia zvierat po vykrvenie).

Osvedčenie o spôsobilosti

Usmrcovanie a súvisiace úkony budú vykonávať iba osoby s **príslušnou úrovňou spôsobilosti na túto činnosť**, tak, aby nebola zvieratám spôsobená bolesť, strach a utrpenie. To znamená, že zabíjanie mimo bitúnku na účely vlastnej spotreby nemusí vykonávať odborne spôsobilá osoba teda mäsiar, veterinárny lekár, veterinárny asistent.

Prevádzkovateľ bitúnkov musí zabezpečiť, aby úkony spojené so zabíjaním vykonávali iba osoby, ktoré vlastnia osvedčenie. To znamená, že na bitúnku môžu vykonávať všetky súvisiace úkony iba pracovníci, ktorí absolvovali školenie a získali osvedčenie. Mäsiar, ktorý má svoju živnosť a chce na bitúnku pracovať na dohodu, teda nie je zamestnanec bitúnku, môže na bitúnku zabíjať zvieratá iba vtedy, ak absolvuje kurz odbornej prípravy a získa osvedčenie. Kurzy odbornej prípravy musia absolvovať pracovníci bitúnku, ostatné osoby sa na kurzy prípravy tiež môžu prihlásiť.

Vyškoľený personál zlepší systém zaobchádzania so zvieratami. Získaná spôsobilosť zvyšuje znalosť základných modelov správania sa zvierat, stav vedomia, citlivosť zvierat. Kurzom odbornej prípravy sa získa aj technická spôsobilosť, ktorá je nutná pri používaní omračovacích zariadení pri omračovaní.

➤ Spôsobilosť sa získa vzdelávaním a potvrdí sa osvedčením

Kurzy odbornej prípravy budú vykonávané na Inštitúte vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach, kam sa bude zasielať vyplnená prihláška. Školiaci tím je zložený z 12 pracovníkov z RVPS a ŠVPS SR, ktorí absolvovali Better Training for Safer Food, vykonávajú kontroly na bitúnku, alebo ich pracovné zameranie súvisí s činnosťou bitúnku.

Kurzy budú prebiehať v 3 moduloch:

Modul A párnokopytníci a nepárnokopytníci

Modul B hydina

Modul C kožušinové, bežce

Školenia budú určené pre 2 druhy pracovníkov , pre osoby vykonávajúce odborné úkony (omračovanie, vykrvovanie) a pre osoby vykonávajúce súvisiace úkony ako vykladanie zvierat, preháňanie zvierat, ustajňovanie zvierat až po znehybňovanie zvierat. Dĺžka kurzu bude 10 vyučovacích hodín a ukončí sa písomným testom, ktorý vyhodnotí komisia. Po úspešnom absolvovaní skúšky sa bude vydávať osvedčenie o spôsobilosti na určené úkony.

Budú sa vydávať 3 druhy osvedčení:

Klasické, po absolvovaní kurzu a úspešne absolvovanej skúške sa vydá osvedčenie o spôsobilosti

Dočasné, ktoré má **platnosť iba 3 mesiace** od prijatia prihlášky na kurz. Toto osvedčenie sa vydáva osobám, ktoré podali žiadosť na kurz, ale nemôžu sa ho v priebehu 3 mesiacov zúčastniť. Tieto osoby môžu vykonávať súvisiace úkony na bitúнку s dočasným osvedčením, ale iba pod dozorom osoby, ktorá vlastní osvedčenie o spôsobilosti.

Z toho dôvodu, musí mať prevádzkovateľ na svojom bitúнку minimálne jedného pracovníka, ktorý získal osvedčenie o spôsobilosti na kurze odbornej prípravy a pod jeho dozorom budú môcť robiť tí, ktorí nemajú klasické osvedčenie ale iba dočasné. Po uplynutí platnosti dočasného osvedčenia (3 mesiace) budú musieť osoby, ktoré ho vlastnia absolvovať kurz, ak ho neabsolvujú, nesmú pracovať na bitúнку.

Z toho dôvodu sa bude k prihláške prikladať v tomto prípade aj prehlásenie, že osoba, ktorá sa prihlasuje na kurz nevlastní už iné dočasné osvedčenia.

Ku každej prihláške sa bude prikladať čestné prehlásenie, že žiadateľ nebol odsúdený ani stíhaný za porušovanie práv ochrany zvierat v rámci EU.

Tretí typ osvedčenia, je **osvedčenie, ktoré sa vydáva osobám s praxou v odbore dlhšou ako 3 roky**. Nemusí byť získaná prax u jedného prevádzkovateľa, môže byť potvrdená od viacerých zamestnávateľov, ale musí spĺňať podmienku, že je v trvaní minimálne 3 roky v požadovanom odbore. Osvedčenie s predĺženou platnosťou je účinné do 8.12.2015.

V takomto prípade je potrebné k prihláške okrem čestného prehlásenia o bezúhonnosti a neporušovaní legislatívy EU priložiť aj potvrdenie od zamestnávateľa.

Na úspešné absolvovanie písomnej skúšky bude potrebné absolvovať písomný test na 75 %.

Zabíjanie kožušinových zvierat sa bude vykonávať pod priamym dohľadom spôsobilej osoby, ktorá nemusí byť zamestnancom farmy, ale má osvedčenie na usmrcovanie kožušinových zvierat.

Zamestnanec bitúнку, alebo živnostník v odbore remeselná živnosť mäsiar, alebo fyzická osoba, fyzická osoba podnikateľ, alebo právnická osoba vyplní prihlášku, vzor ktorej bude súčasťou nariadenia vlády SR, ktoré nadobudne účinnosť 01.01.2013. K prihláške sa musia pripojiť všetky požadované doklady (čestné vyhlásenia, potvrdenie o dĺžke praxi) a zaslať na Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, Košice (ďalej len „IVVL Košice“). IVVL bude komunikovať so žiadateľom cez e-mailovú poštu a oznámi mu presný termín školenia a potrebné náležitosti, ktoré musí žiadateľ splniť.

Štátna veterinárna a potravinová správa SR ako kompetentná autorita v oblasti ochrany zvierat, má vlastné vzdelávacie zariadenie Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, ktoré je aj vzdelávacím a kongresovým zariadením Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Toto zariadenie akreditovalo na ministerstve školstva SR školenia, ktorými sa zabezpečia kurzy odbornej prípravy pre personál na bitúнку podľa čl. 21 (1)

Návody na obsluhu omračovacích a znehybňovacích zariadení.

Všetky výrobky, ktoré sa propagujú, alebo predávajú ako omračovacie zariadenie, sa môžu predávať iba vtedy ak je k nim pripojený návod na obsluhu. Návod musia výrobcovia zverejniť aj na internete., ktorý musí obsahovať údaje požadované článkom 8 nariadenia rady.

Pri omračovacích zariadenia musia výrobca určiť metódu, akou sa monitoruje účinnosť zariadenia v súlade s požiadavkami tohto nariadenia rady. Musí byť zverejnená údržba a kalibrácia zariadení.

- Omračovacie zariadenie funguje za špecifických podmienok
- Výrobcovia týchto zariadení musia poskytnúť inštrukcie – podmienky za ktorých sa môže zariadenie používať, uchovávať
- Omračovacie a znehybňovacie zariadenia - nutná údržba, kalibrácia

Používanie omračovacích a znehybňovacích zariadení.

Všetky zariadenia na omračovanie, alebo znehybňovanie musia kontrolovať a udržiavať iba vyškolené osoby na tento účel, teda servisní technici. Všetky záznamy o údržbe sa zaznamenávajú a predkladajú pri kontrole RVPS.

Prevádzkovateľ zabezpečí, aby bolo na mieste, kde sa omračuje, vždy prítomné vhodné náhradné omračovacie zariadenie, ktoré nemusí byť identické s pôvodným zariadením. (ak sa zvieratá zabíjajú elektrickým prúdom vo vodnom kúpeli nemusí byť použitá, ako náhradné zariadenie, nová linka na zabíjanie hydiny vo vodnom kúpeli).

Osoba vykonávajúca omráčenie a zabíjanie nesmie znehybniť iné zviera skôr, kým neukončí predchádzajúce úkony. Tzn. že musí byť dodržaná postupnosť znehybnenie, omráčenie, vykrcenie. Až kým bude táto séria úkonov ukončená bude možné iné zviera umiestniť do znehybňovacieho zariadenia.

Súkromná domáca spotreba:

Pri zabíjaní iných zvierat (ošípané, ovce, kozy) ako králikov, zajacov a hydiny, ktoré sa vykonáva mimo bitúнку ich majiteľom a na jeho vlastnú spotrebu musia platiť iba ustanovenia z článku 3, článku 4 a 7. To znamená, zvieratá sa môžu zabíjať iba bez spôsobenia zbytočnej bolesti, strachu a utrpenia, musia byť pred vykrcením omráčené a musí to vykonať spôsobilá osoba.

V prípade zabíjania koní za účelom súkromnej domácej spotreby ich majiteľom mimo bitúнку musia platiť ustanovenia čl. 15 ods. 3 týkajúce sa znehybňovania a ustanovení z prílohy č. III body 1.8 až 1.11 , v ktorých sa zakazujú používať uvedené praktiky a v bode 3.1.

Priama dodávka malých množstiev hydiny, králikov a zajacov:

Zabíjanie hydiny, králikova zajacov na farme za účelom priamej dodávky od výrobcu spotrebiteľovi alebo miestnym prevádzkarňam sa vzťahujú iba požiadavky z ustanovení v článku 3, článku 4 a 7. To znamená, zvieratá sa môžu zabíjať iba bez spôsobenia zbytočnej bolesti, strachu a utrpenia, musia byť pred vykrcením omráčené a musí to vykonať spôsobilá osoba.

Malým množstvom vyprodukovaným ročne na farme, alebo v chove sa považuje množstvo menej ako:

- 10 000 kusov hydiny
- 2 500 kusov králikov

Ak sa tento počet prekročí, zabíjanie týchto zvierat bude prebiehať v súlade s požiadavkami ustanovenými v tomto nariadení rady, tzn. farma musí spĺňať požiadavky bitúnku ustanovené v prílohe č. II a III. tohto nariadenia.

Pri prvovýrobe sa hydina omračuje a usmrčuje. Na stupni prvovýroby sa králiky omračujú a usmrčujú.

Vypracovanie a zverejňovanie príručky osvedčených postupov (POP):

- Podpora na vypracovanie a zverejňovanie POP je zabezpečená cez Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR)
- Pri vypracovávaní POP sa prevádzkovatelia môžu radiť :
 1. So zástupcami mimovládnych organizácií, (súkromné firmy, ktoré vypracujú POP)
 2. S príslušným orgánom (Štátna veterinárna a potravinová správa, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR),
 3. S inými zainteresovanými stranami

Pri vypracovávaní POP sa musia zohľadniť vedecké stanoviská.

POP sa zasielajú na posúdenie na MPRV SR. Na ich posúdení sa podieľa aj príslušný orgán (ŠVPS SR). MPRV SR pripravuje vzorovú príručku, ktorá bude zverejnená na jeho webovom sídle. Všetky schválené a odobrené POP budú postúpené Komisii, ktorá zriadi registračný systém POP, ktoré boli potvrdené, odsúhlasené a sprístupni ich iným ČŠ.

Nariadenie vlády SR č. 359/2011 Z. z. ktorým sa ustanovujú požiadavky na niektoré potravinárske prevádzkarne a na malé množstvá

V § 2 sú definované potravinárske prevádzkarne s malým objemom výroby ako tie, ktoré spĺňajú požiadavky bitúnku, ktorý zabíja najviac 30 dobytčích jednotiek za týždeň. Tieto prevádzkarne majú výnimku zo štruktúrnych požiadaviek tak, že sa im môže povoliť výnimka na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie bitúnkov, ktoré sa týkajú hlavne ustajnenia. Bitúnok nemusí mať ustajňovacie priestory, čakacie ohrady ak sa zvieratá presúvajú na bitúnok z chovu vzdialeného najviac 50 km od bitúnku, zvieratá sú privádzané priamo do priestoru zabíjania. Ďalšia výnimka je v tom, že nemusí byť zriadená izolačná miestnosť, platí to v prípade ak zvieratá pochádzajú z farmy, ktorú vlastní alebo prenajíma prevádzkovateľ bitúnku. Všetky výnimky platia aj v prípade ak ide o bitúnok v rámci farmy, ktorého nájomcom je prevádzkovateľ bitúnku

Výnimky zo zriadenia samostatných miestností, priestorov na zabíjanie viacerých druhov zvierat platia vtedy ak sa tieto činnosti vykonávajú časovo oddelene.

Výnimky z usporiadania bitúnkov sa určujú a platia len u bitúnkov so stanovenou DJ zabíjaných zvierat. **Prevádzkovatelia bitúnkov si musia prepočítať DJ podľa tohto nariadenia rady, nakoľko sa doteraz u nás používal iný prepočet.**

Usporiadanie, výstavba a vybavenie bitúnkov

Schvaľovanie bitúnkov bude od 01.01.2013 vykonávané aj z pohľadu dobrých životných podmienok zvierat. S tým bude súvisieť aj zmena vo vydávaných rozhodnutiach, v ktorých sa budú uvádzať aj informácie z čl. 14 ods. 2 tohto nariadenia. Doteraz platné výnimky pri schvaľovaní bitúnkov s malým objemom výroby, ktorá sa počíta podľa zabíjania DJ za týždeň sa môže zmeniť na základe iného prepočtu DJ podľa tohto nariadenia rady.

V nariadení rady je udelená možnosť na udeľovanie výnimiek pre mobilné bitúnky z pravidiel ustanovených v prílohe č. II.

Zaobchádzanie so zvieratami a ich znehybňovanie:

- Prevádzkovatelia bitúnkov zabezpečia dodržiavanie všetkých prevádzkových pravidiel, ktoré sú ustanovené v prílohe 3
- Pri rituálnom zabíjaní musia byť zvieratá jednotlivo znehybnené, prežívavce mechanicky. HD sa nesmie znehybňovať prevracaním, alebo inou neprirodzenou polohou
- Pri rituálnom zabíjaní sa môžu použiť zariadenia, ktoré znemožňujú bočný a vertikálny pohyb hlavy a prispôsobujú sa veľkosti zabíjaného zvierata

Na bitúnku sa nesmú zvieratá znehybňovať tak, že sa budú:

- Zdvíhať a vešať pri vedomí (Výnimka je hydina)
- Mechanicky upínať, uväzovať nohy (Výnimka je hydina)
- Znehybňovať el. prúdom, ktorý ich nezabije ani neomráči alebo sa im pretne miecha nožom, dýkou

Monitorovanie postupov na bitúnkoch

Prevádzkovateľ zavedie monitorovacie postupy na bitúnku za účelom kontroly účinnosti omračovania. V týchto postupoch musí byť uvedené: určené osoby zodpovedné za postup monitorovania, ukazovatele, ktorými sa zisťujú známy bezvedomia, vedomia. V prevádzkarňach, v ktorých sa vykonáva rituálne zabíjanie, musí byť vypracovaný systém kontroly absencie známk života pri rituálnom zabíjaní

Kritériá, na základe ktorých sa hodnotia určené ukazovatele na zisťovanie známk bezvedomia, alebo vedomia. Prevádzkovateľ musí určiť čas, okolnosti, kedy sa monitorovanie bude vykonávať napr. každé 2 hodiny u ošípaných. Informácie získa na skúšobnej vzorke vytvorenej podľa čl. 5 tohto nariadenia rady, sám si určí počty zvierat v každej vzorke počas monitorovania, alebo postupuje podľa návodov výrobcu. V ŠPP musia byť opísané postupy, podľa ktorých sa bude konať pri nesplnených kritériách s omračovaním, usmrcovaním. Prevádzkovateľ musí **vedieť identifikovať príčiny** vzniknutých nedostatkov, musí mať vypracované systémy na **vykonanie potrebných zmien** na ich uskutočnenie.

Prevádzkovateľ bitúnku **zavedie postup monitorovania** pre každú linku zvlášť, to znamená zvlášť pre linku na omračovanie ošípaných, zvlášť pre omračovanie hovädzieho dobytku, v prípade ak je kombinovaný bitúnok na zabíjanie viacerých druhov zvierat.

Pri určovaní **frekvencie kontrol** účinnosti omračovania sa musí prihliadať na zmeny druhov a kategórii zabíjaných zvierat. Iná frekvencia kontrol bude pri kontrole omračovania u ošípaných a iná pri omračovaní napr. hovädzieho dobytku, iná pri hydine. Frekvencia kontrol závisí aj od toho ako sa uskutočňujú zmeny organizácie personálu. Monitorovacie postupy sa môžu využiť z príručky osvedčených postupov, do ktorej budú vložené.

Pracovník zodpovedný za dobré podmienky zvierat:

V každom potravinárskom podniku – bitúnku- musí byť vymenovaný takýto pracovník. On zodpovedá prevádzkovateľovi, podáva mu správy o plnení požiadaviek tohto nariadenia, o úrovni súladu s požiadavkami nariadenia rady a dodržiavania dobrých podmienok zvierat. Tento pracovník musí vyžadovať nápravné opatrenia od personálu bitúnku a prevádzkovateľa. Všetky jeho povinnosti sú stanovené v ŠPP. Ako jediný zamestnanec bitúnku musí mať osvedčenie o spôsobilosti podľa čl. 21 na všetky úkony, za ktoré je zodpovedný, to znamená musí absolvovať všetky moduly, podľa druhov zabíjaných zvierat na danom bitúnku. Pracovník musí zaznamenávať všetky prijaté opatrenia na zlepšenie dobrých životných podmienok zvierat. Veterinárny inšpektor z Regionálnej Veterinárnej a Potravinovej Správy (ďalej len „RVPS“) má právo tieto záznamy kontrolovať.

Bitúnky, na ktorých sa ročne zabije menej ako 1000 DJ cicavčích druhov alebo 150 000 vtákov alebo králikov nemusia plniť požiadavky čl. 17 tzn. nemusia mať takého zamestnanca

Depopulácia a núdzové usmrcovanie:

V SR je povolené núdzové usmrcovanie na farme v prípade, ak by bola manipulácia so zvieratom a jeho preprava na bitúnok neúmerne bolestivá alebo spôsobovala utrpenie

Zviera sa núdzovo usmrcuje z dôvodov poranenia, choroby, vážne zmeneného zdravotného stavu, kedy aj napriek starostlivosti a liečbe hrozí pretrvávanie bolesti alebo utrpenia.

Príslušný orgán - RVPS - môže povoliť prevoz poraneného, (zlomená noha, veľké tržné rany,) na jeho zabitie na bitúnku, ale prevoz nesmie znamenať pre zviera ďalšie utrpenie.

Vedecká podpora:

Vedeckú podporu zabezpečuje MPRV SR. Slúži na spoluprácu pri schvaľovaní bitúnkov, vývoji nových metód omračovania. Podáva vedecké stanoviská k návodom poskytovaným výrobcom na používanie a údržbu znehybňovacích a omračovacích zariadení. Vedecká podpora vydáva vedecké stanovisko k POP a odporúčania na inšpekcie a audity.

Vedeckú podporu bude zabezpečovať Odbor bezpečnosti potravín a výživy MPRV SR, ktorý je kontaktným miestom pre spoluprácu s EFSA a v SR plní úlohy úradu pre bezpečnosť potravín. Vedecká podpora bude zabezpečovaná prostredníctvom siete - Národnej odbornej skupiny pre zdravie a pohodu zvierat, ktorú tvoria vedci a experti z národných výskumných ústavov a univerzít, ako i zástupcovia SR v sieti EFSA pre zdravie a pohodu zvierat.

Nedodržiavanie podmienok

Príslušný orgán môže od prevádzkovateľa potravinárskeho podniku pri zistení nehody v dodržiavaní požiadaviek ustanovených v nariadení rady vyžadovať :

- zmenu v ŠPP, to znamená ich prepracovanie a doplnenie chýbajúcich informácií,
- spomalenie až zastavenie výroby do času, kým nenastane súlad s požiadavkami ustanovenými v nariadení
- zvýšenie frekvencie kontrol a postupov používaných pri monitorovaní
- príslušný orgán môže platnosť vydaného osvedčenia pozastaviť alebo odobrať osobe ak tá nepreukazuje dostatočnú spôsobilosť a znalosti v danej oblasti, nepozná dostatočne úlohy, aby mohla vykonávať úkony, na ktoré má osvedčenie.

V zákone 39/2007 Z. z. máme stanovenú výšku pokuty, ktorá sa v každom prípade ukladá individuálne. Pokuta v najvyššej sadzbe za nedodržiavanie určených požiadaviek je 3500 Eur. Pri opakovanom porušení sa ukladá dvojnásobná výška 7000 Eur. Pri zistení nedostatkov sa určuje lehota na ich odstránenie. Ak prevádzkovateľ v stanovenej lehote nedostatky neodstráni môže sa uložiť pokuta do výšky 170 000 Eur. Z toho dôvodu je pokuta účinná a dostatočná.

Prísnejšie vnútroštátne predpisy:

Členské štáty (ďalej len „ČŠ“) môžu prijať prísnejšie vnútroštátne predpisy za účelom zabezpečenia rozsiahlejšej ochrany počas ich usmrcovania v oblastiach:

- Usmrcovanie mimo bitúnku
- Zabíjanie zveri z farmových chovov
- Zabíjanie zvierat rituálnym spôsobom.

Slovenská republika si ponechal možnosť požadovať počas rituálneho zabíjania omračovanie zvierat bezprostredne pred ukončením vykrvovania. Sprísnil sa požiadavky na vyplnenie žiadosti o rituálne zabíjanie. Každá osoba, ktorá bude na bitúnku vykonávať rituálne zabíjanie, musí absolvovať kurz vzdelávania podľa čl. 7 a čl. 21 a vlastniť osvedčenie o spôsobilosti podľa požiadaviek tohto nariadenia rady. Akceptuje sa osvedčenie o spôsobilosti získané v ktoromkoľvek štáte EÚ.

Zrušenie:

Smernica 93/119/EHS z 22.12.1993 aj po nadobudnutí účinnosti tohto nariadenia rady naďalej uplatňuje určené ustanovenia vo svojich prílohách A a v prílohe C, ktoré sa premietnu do nariadenia vlády, čím sa zruší nariadenie vlády SR č. 315/2003 Z. z, ktorým sa ustanovujú požiadavky na ochranu zvierat v čase ich zabíjania alebo usmrcovania.

Prechodné ustanovenia:

- Všetky existujúce bitúnky v SR majú **prechodné obdobie** trvajúce **do 08.12.2019** na zosúladienie požiadaviek na nové usporiadanie, stavbu a vybavenie podľa prílohy č. II. (Usporiadanie, výstavba a vybavenie bitúnkov, ods. 6.)
- Všetky ostatné bitúnky, ktoré sa **schvália a začnú svoju prevádzku po 01.01.2013** musia už spĺňať požiadavky ustanovené v prílohe č. II. bez prechodného obdobia.

Sumár:

- Nariadenie Rady má 7 kapitol
- Prílohu č. I - Zoznam metód omračovania a súvisiace špecifikácie, kapitola II. Špecifické požiadavky na niektoré metódy
- Príloha č. II. Usporiadanie, výstavba a vybavenie bitúnkov
- Príloha III. Prevádzkové pravidlá na bitúnkoch
- Príloha IV. Súvislosť medzi činnosťami a požiadavkami na skúšku spôsobilosti

Novinky:

- Nariadenie sa nevzťahuje na hydinu., králikov a zajace zabitú mimo bitúnku pre vlastnú spotrebu
- Nepodliehajú mu ryby, plazy ani obojživelníky
- Väčšina zodpovednosti sa prenáša na prevádzkovateľov bitúnkov
- Prevádzkovateľ určuje osoby zodpovedné za kontrolu omračovania
- Vypracováva ŠPP a príručku osvedčených postupov
- Zabezpečuje spôsobilosť personálu bitúnku na všetkých úrovniach tak, že im zabezpečí účasť na školení za účelom získania osvedčenia o spôsobilosti na určité úkony (doteraz bol za vzdelávanie personálu zodpovedný zamestnávateľ zákon 39/2007 Z. z.). Bez osvedčenia nemôže nikto vykonávať súvisiace úkony alebo omračovanie a zabíjanie zvierat.
- Znehybňovacie alebo omračovacie zariadenia sa môžu propagovať iba s návodom na použitie a spôsobom údržby a kalibrácie
- Musia byť vedené záznamy o údržbe zariadení
- Súkromná domáca spotreba ošípané., ovce, kozy, musí spĺňať požiadavky čl. 3, 4 a 7
- Priama dodávka malých množstiev hydiny, zajacov a králikov musí spĺňať požiadavky čl. 3, 4 a 7. (spôsobilé osoby zabíjajú po predchádzajúcom omráčení)
- Bitúnky sa budú schvaľovať z pohľadu welfare, čomu sa prispôsobí aj rozhodnutie
- Rituálne zabíjanie je povolené, ale zvieratá musia byť znehybnené jednotlivo
- Prevádzkovateľ musí zaviesť monitorovacie postupy kontroly omračovania cez ŠPP a príručku osvedčených postupov
- Každý bitúnok bude mať osobu zodpovednú za dobré životné podmienky zvierat
- Možnosť odobratia osvedčenia, ktoré je vydané na určenú dobu 6 rokov
- Približne 98-120 bitúnkov bude v prechodnom období do 08.12.2019, pripravovať svoje zariadenia, vybavenie, usporiadanie na súlad s požiadavkami s týmto nariadením rady

- Iba bitúnky schválené po 01.01.2013 sa musia zosúladiť s požiadavkami bez prechodného obdobia
- v právnom poriadku SR bude implementované nariadenie Rady 1099/2009 ES automaticky a prijme sa nariadenie vlády SR , ktorým sa bude vykonávať nariadenie Rady (ES) 1099/2009
- V nariadení vlády sú prebraté určené požiadavky ustanovené v Smernici 93/119/EHS,

Príloha č. 1: Zoznam metód omračovania a súvisiace špecifikácie

- Príklad: Vymenované metódy - **penetračné jatočné zariadenie**, opis metódy ako závažné a nezvratné poškodenie mozgu spôsobené nárazom a prienikom projektilu, je to jednoduché omráčenie. Uvádzajú sa tam podmienky používania: pre všetky druhy zvierat, na zabíjanie, pri depopulácii a iné situácie
- Kľúčové parametre – tie si musí prevádzkovateľ zistiť a určiť sám na základe pokusov a odporúčaní výrobcu a monitorovania postupov cez zisťovanie účinnosti postupov (nariadenie určuje druhy parametrov, ktoré by sa mali zistiť a používať) napr. pozícia a smer výstrelu, vhodná rýchlosť, dĺžka a priemer projektilu pri výstupe podľa veľkosti a druhu zvierata, maximálna doba od omráčenia po začiatok vykivenia/usmrtenia v sekundách

Pri omračovaní zvierat elektrickým prúdom sa pripúšťajú veľké zmeny, ktoré spočívajú v rozdielnych hodnotách A/mA oproti nariadeniu vlády SR č. 315/2003, ktoré bude v SR platné do 31.12.2012.

V SR sa na individuálne omračovanie elektrickým výbojom používa striedavý prúd s frekvenciou 50 Hz u určitých druhov zvierat napr. s týmto napätím, ktoré pôsobí počas určeného času:

- ✘ HD-2,5 A/kus 4 sekundy, podľa nariadenia vlády SR č. 315/2003 Z. z
- ✘ Teľatá -1,0/kus počas 4 sekúnd.

V nariadení Rady sa hodnoty napätia líšia oproti nášmu nariadeniu vlády 315/2003 Z. z. a taktiež sa delia hodnoty napätia podľa kategórií u HD na:

- ✘ HD - 6mesiacov a viac sa používa -1,28 A ,
- ✘ HD - mladšie ako 6 mesiacov 1,25 A

Nariadenie rady udáva minimálne hodnoty elektrického prúdu, ktoré sa aplikujú iba do hlavy. Z toho dôvodu je potrebné prestaviť hodnoty napätia pri omračovaní HD elektrickým prúdom do hlavy, zistiť kľúčové parametre a kontrolovať určené ukazovatele na zisťovanie známkov bezvedomia alebo vedomia podľa čl. 5 (kontrola omráčenia) a čl. 16 (monitorovanie postupov na bitúnkoch) nariadenia rady.

Pri omračovaní vo vodnom kúpeli, sú tiež značné rozdiely v hodnotách frekvencie prúdu. V SR sa používa frekvencia 50 Hz. Nariadenie rady pripúšťa používať elektrický spôsob omračovania vo vodnom kúpeli pri rôznej frekvencii, ktorá môže byť nastavená na :

- ✘ Frekvenciu menšiu ako 200 Hz (u nás 50 Hz)
- ✘ Frekvenciu od 200-400 Hz

- ✘ Frekvenciu od 400 – 1 500 Hz

V SR máme udané hodnoty pri 50 Hz , ktoré sú rozdielne oproti hodnotám uvedeným v nariadení rady príklad:

pri menej ako 200 Hz (priemerné hodnoty na zvierá) sa podľa nariadenia rady:

- ✘ Kurčatá sa omračujú so 100 mA,
- ✘ **morky 250 mA,**
- ✘ kačice 130mA,
- ✘ **prepelice 45 mA.**

V SR podľa 315/2003 pri 50 HZ

- ✘ Brojlery 120 mA,
- ✘ sliepky 90mA,
- ✘ **morky 150mA**
- ✘ Kačice a husy 130 mA
- ✘ **Prepelice 60mA**

V zákone 39/2007 Z. z. máme stanovenú výšku pokuty, ktorá sa v každom prípade ukladá individuálne. Pokuta v najvyššej sadzbe za nedodržovanie určených požiadaviek je 3500 Eur. Pri opakovanom porušení sa ukladá dvojnásobná výška 7000 Eur. Pri zistení nedostatkov sa určuje lehota na ich odstránenie. Ak prevádzkovateľ v stanovenej lehote nedostatky neodstráni môže sa uložiť pokuta do výšky 170 000 Eur. Z toho dôvodu je pokuta účinná a dostatočná.

Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.
ústredný riaditeľ ŠVPS SR